

Tema 2 :A Dialéctica socrática e o relativismo dos sofistas.

Autor: Jacques-Louis David

Año: 1787

Estilo: Neoclasicismo

Museo Metropolitano de Nueva York

Contexto .

Durante o **século V a. C.**, Atenas foi a polis máis importante do mundo grego. Apoiou os **Xonios** na súa rebelión contra os Persas, que posteriormente atacaron Atenas, mais foron derrotados na **Batalla de Salamina (480 a. C.)**, durante as **Guerras Médicas (499-449 a. C.)**.

O liderado de Atenas durante as Guerras Médicas contra os persas situouna por riba das demais polis gregas, o que suscitou os **receos de Esparta**. Por este motivo, creouse un clima de gran tensión social e política entre ambas as polis.

Atenas apostou por un goberno baseado na **igualdade ante a lei (isonomía)**, mentres que Esparta mantiña unha **orde social e política xerarquizada e de carácter aristocrático**.

O crecente enfrontamento e a rivalidade entre ambas as polis acabaron desencadeando a **Guerra do Peloponeso (431-404 a. C.)**.

Aumenta a **densidade de poboación**, así como a **heteroxeneidade cultural e étnica**, o que xera un ambiente de gran **laxitude relixiosa, pluralismo ideolóxico e político e ambigüidade ou relativismo moral**.

Todo isto fai que cambie o interese pola **PHYSIS**, centrándose nos **problemas morais, sociais e políticos: ANTROPOLÓXICOS**.

O ambiente de Atenas estimulou a **reflexión filosófica**, e os problemas debían ser discutidos na **Ágora**, onde se reunía a **ECLESÍA**, ou asemblea soberana, formada polos **cidadáns maiores de idade**.

Os que interviñan estaban obrigados a **esgrimir argumentos convincentes** para facer valer as súas opinións.

El relativismo Sofista

Para un sofista, non se pode falar dunha **verdade absoluta**, senón de **convencións e opinións** variables.

Principais sofistas: **Protágoras, Gorgias, Hippias de Elis, Pródico de Ceos, Trasímaco, Antifonte e Critias**.

Supostos Sofistas :

-MUTABILIDADE ONTOLÓXICA.

-PERSPECTIVISMO AXIOLÓXICO.

-RELATIVISMO EPISTEMOLÓXICO.

Rexeitan a **tradición e a teoría** e centran o seu obxectivo naquilo que resulta máis conveniente para o **progreso do individuo na súa vida pública**. De aí que teña suma importancia a aprendizaxe de **coñecementos e métodos útiles para o éxito social**.

MÉTODO: Retórica e erística: é a arte de dar á linguaxe a eficacia suficiente para **deleitar, persuadir e conmover**. Non se trata de aprender a enganar, senón de **facer ver aquilo que máis nos convén**.

PROTÁGORAS 485-410 a. d. C

-El hombre es la medida de todas las cosas. De las que son en tanto que son . De las que no son en tanto que no son”. El ser y valore las cosas está en el hombre y no en las cosas mismas.

-El conocimiento tiene límites El ser humano solo conoce las sensaciones , no tenemos argumento para afirmar el valor intersubjetivo ni podemos revisar la experiencia.

-Es preferible enseñar lo útil y práctico

GORGIAS 485-374 a.d. C

Moral de situación

As **circunstancias son as que rexen a conduta moral**. Non existen normas morais absolutas, senón que o que se considera correcto depende da situación concreta.

Escepticismo ontolóxico

O **escepticismo ontolóxico**, en oposición ás posicións de **Parménides e dos pitagóricos**, sostén que todo é **pura aparencia**:

- **Nada existe.** Non ten sentido falar de nada que estea máis alá do que se nos presenta como aparente. **Todo cambia.**
- Se algo existise máis alá das aparencias, **non poderíamos pensalo** e, polo tanto, **non sería cognoscible.**
- Se fose pensable, por exemplo, porque **os deuses nolo revelasen**, non sería posible **comunicalo nin explicalo aos demais.**

A **caótica organización social** trouxo como consecuencia unha seria crítica aos **valores tradicionais**. As experiencias sociais, políticas e culturais gregas levaron ao convencemento de que a **lei non ten un carácter fixo**, nin moito menos é común para todos os cidadáns. A lei pode cambiar en función dos **intereses sociais**.

Platón describirá os sofistas de maneira negativa en diferentes planos:

- **Plano ontolóxico:** o sofista non se ocupa do **SER**, senón que se refuxia no **NON-SER**, no accidente.

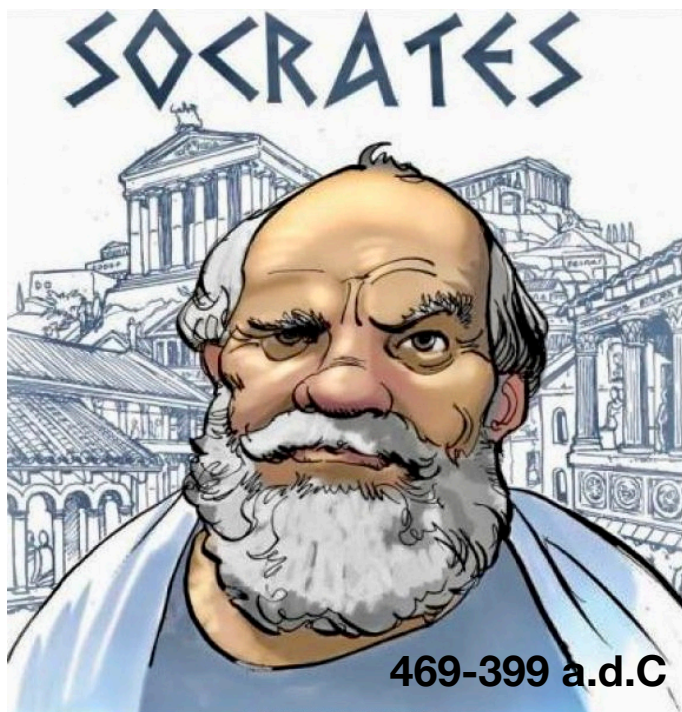
(Lembrade OS presocráticos!)

- **Plano lóxico:** non busca a **verdade** nin o rigor dialéctico, senón a **opinión**, a persuasión, a vitoria na oratoria e o éxito social.

- **Plano ético:** a súa actividade pedagóxica e política non ten como finalidade a **sabedoría e a virtude**, nin para o individuo nin para a cidade, senón o **poder persoal e o diñeiro**.

Trátase de prácticas **utilitaristas** que proporcionaban vantaxes en termos de **prestixio, consideración social e adquisición de recursos materiais**.

Éxito social vs. éxito moral.

Non escribiu nada, polo que o que sabemos sobre el procede de **Aristófanes** (que se burlou del), **Xenofonte**, o historiador, **Platón** e **Aristóteles**. Levou unha **vida austera e ascética**, dedicada ao coñecemento e ao ensino. Ao restaurarse a democracia en Atenas, foi **inxustamente condenado a morte**, acusado de **corromper os mozos** e de manter crenzas contrarias ao Estado.

Importancia no pensamento occidental

- **Orientación práctica da filosofía:** defende a utilidade da filosofía, pero sempre **supeditada á verdade**.
- **Superación do convencionalismo sofista: a definición.** O relativismo implica **decadencia intelectual, moral e política**. Unha vez que atopemos a **definición das cousas**, saberemos que podemos dicir e que non podemos dicir sobre elas.
- **Clarificación da linguaxe.**

MORAL

- **Criterio da moralidade:** a fidelidade á propia razón. «**Coñécete a ti mesmo**» constitúe o primeiro paso; actuar de acordo co seu ditame é o segundo.
Autocoñecemento + rectitude moral.
- **Coñecemento e ben:** a **ignorancia é a causa das malas condutas**. Saber = virtude.
- A ignorancia é o verdadeiro mal.
- **A felicidade:** ética **eudemonista**, non hedonista. A felicidade proporciónaa a **razón**, e non o corpo nin os sentidos.
- **A inxustiza = mal supremo.** Por iso, é preferible **sufrir a inxustiza que cometela**.

MÉTODO: O DIÁLOGO

Non se trata dun **discurso retórico**, senón dun intercambio de **razóns e argumentos**.

Regras do diálogo:

- Os **acordos** son froito de argumentos e non de simples opinións.
- As **conclusións son probables**, xa que, aínda que rexeita o relativismo nos asuntos humanos, non é posible alcanzar conclusións definitivas ou científicas.
- O diálogo móstranos a nosa **ignorancia**. «**Só sei que non sei nada**» implica a vontade de aprender. A verdade está sempre por vir.

FASES DO DIÁLOGO

- **Actitude crítica: IRONÍA.** Pretende provocar a dúbida e facer consciente o interlocutor da súa propia ignorancia: «**Só sei que non sei nada**».
- **Actitude doutrinal-positiva: MAIÉUTICA.** Consiste en axudar a xerar o coñecemento, entendendo a verdade como froito da **axuda mutua e do diálogo entre varias persoas**. Sócrates non desconfía do individuo, pero defende que a **razón se desenvolve mediante a comunicación e o intercambio de ideas**.
- **Conclusión:** formular a **definición**, é dicir, o concepto ou principio xeral **obxectivo e universal**.
- Segundo **Aristóteles**, esta formulación constitúe a orixe do **método científico**.

Revolución socrática: descubre a **subxectividade humana**. Conciencia de sí.

Coñécete a ti mesmo

«Oh! Ti, que desexas sondar os arcanos da natureza, se non atopas dentro de ti mesmo aquilo que buscas, tampouco poderás atopalo fóra.»

«Se ignoras as excelencias da túa propia casa, como pretendes atopar outras excelencias?»

«En ti atópase oculto o Tesouro dos Tesouros.»

«Oh! Home, coñécete a ti mesmo e coñecerás o Universo e os Deuses.»

ORÁCULO DE DELFOS

CARAVAGGIO 1571-1610